

FAMICULU FAMICULU

DIARIU BELETRISTICU SI ENCICLOPEDICU — LITERARIU.

Cugetări despre valórea si desvoltarea caracterului.

(Urmare.)

II. *Definitiunea caracterului; elu se tiene mai vertosu de facultatea voientiei; analisea acestei-a.* Ea, imperat'ia caracterului va veni, póte veni — prin buna educatiune. Asiá este; cá-ci omulu in regula generala e acea, de ce-lu vei educá. In generalu contine multu si mare adeveru dis'a celebrului Leibnitz: „Dati-mi in mana crescerea tenerimei, si ve voiu regenerá genulu omenescu.“

Cu ast'a inse nu vomu nicedecátu se afirmámu, cá educarea ar' poté face in tóte casurile totulu in acestu respectu. Cá-di chiaru si din sementi'a cea mai alésa si curata demul'teori resare, in urm'a a diverse influentie stricatióse, numai polomida. Intogmai si in afacerea educárii. Cea mai ingrighita educare inca ajunge nu odata, din diferite cause cátu accidentali cátu mai neaccidentali si neinlaturabili, la rezultate multu puçinu funeste. Ce dícemu? Educarea nu arareori, alesu in epoc'a nóstra materialistico-egoista, si-frustrédia si sedarnicesce, dorere, ea insasi din capulu loculu scopulu intentiunatu, candu pare cá in-adinsu se silesce a formá din plapandii baietiei ori-ce alt'a pe lume, numai ómeni de caracteru nu.

Si cu tóte aceste in caracteru diace punctulu cardinale, prelanga care trebue se se inverta, care trebue se-lu atientésca o educare ratiunale si sanetósa, o educare demna de acestu nume. Ai formatu din copilulu ori elevulu ten omu de caracteru: cu acést'a i-ai datu tesaurulu celu mai pretiosu pe pamentu, i-ai datu totu, l'ai facutu omu intregu. In casulu opusu educatulu e condamnatu a fi in tóta viéti'a sa pentru seue si pentru societate asiá-dícundu numai diumetate de omu, ba din punctulu-de-vedere moralu amu poté díce chiaru neomu; éra acést'a in butulu talenteloru

sale naturali póte escelinti, si in butulu scientieloru si cunoscintieloru cum si abilitátiloru inca pe atátu de eminenti, castigate in cursulu educatiunei.

Se ne intrebámu dara, ce e caracterulu? Ce intielegemu proprie sub acestu cuventu, pre cátu de multu venturatu, folositu si laudatu, pre atátu de raru tradusu in realitatea vietiei? Respunsulu ar' suná pe scurtu: rectitudinea séu moralitatea constante a vietiei, séu, cá se graimu cu Rothe,¹⁾ moralitatea prefacuta in viétiá personala. Obiectulu inse are lipsa de lamurire si desfasiore mai detaiata, dreptu ace'a dícemu: caracterulu unui individu stá in ace'a consecintia a voientiei lui si a fapteloru purcediatórie din vointia-i prin care pre aceste porurea le subordina unoru maxime practice morali, ér' pre tóte unui principiu supremu morale.

Din definitiunea acést'a e invederatu cá desf facultátile atátu cunoscutória cátu si semtítoria ale sufletulu inca au buna parte in caracteru si intru formarea lui, elu totusi apartiene mai vertosu la facultatea voiótia. De acea vrendu a esaminá mai cudeamenuntulu fiinti'a caracterulu, e necesariu a se considerá diversele graduri de manifestatiune a facultátii nóstre voiótie. Cari suntu acele graduri? Suntu stremurulu séu boldulu si instinctulu, dorinti'a séu poft'a, aplecarea, afectulu si pasiunea, voi'a, electiunea cu decisiunea cá premergatóriele faptei, si asiá venimu in fine la efaptuirea séu lucrarea propria.

Se le luám aceste in ordine, si se facemu in scopulu nostru o mica analise psichico-filosofica a voientiei.

¹⁾ Rothe Ethik, I. §. 637.

Pe gradulu primu și în punctulu-de-mâncare, cându este vorb'a de voiintia, dâmu de stremuru și instinctu. Stremurulu cu instinctulu, asta proprietate multu puțin comuna omului cu animalele neratiunali, înca nu e voiintia, fiindu că lipsește din elu precugetarea, propusulu și conscirea tientei. Ce e dara dînsu? O facultate originaria, o potere innascuta și de-sene-activa, carea se sterness și descépta nu numai prin inriurintia semtiurilor corporali, conforme carei vorbim de stremurulu fόμεi, setei, misicării scl., ci și prin alte conditiuni și stări, în carile ne aflăm; de unde luăm că esistenți stremurii socialității și alti asemeni.

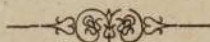
Pe temeiulu stremurului și din stremuru se nasce poft'a séu dorirea prin ace'a, déca stremurii i-indestulim mai de multeori în acel'asi modu. Diferinti'a între stremuru séu boldu și între pofta stă în ace'a, că poft'a póte fi și positiva și negativa, precandu stremurulu totdeun'a e positivu. Afara de ace'a cestui-a i lipsește conscirea, asiá câtu cu alte cuvente stremurulu l'amu poté numi nesuintia neconsciuta, pana candu poft'a e nesuintia conscia despre ce'a ce va și poffesce; cu alte cuvente: poft'a e stremuru séu instinctu consciutu.

Déca apoi poft'a din tempu în tempu se repetiesce, innoiesce și vivifica, atunci se face din ea aplecare, ce'a ce în fundamentu deasemenea nu e alta ce, decâtu stremuru, stremuru intaritu, invertosiatu și potentiatu.

Cele mai înalte graduri ale stremurului sunt înse afectulu și pasiunea, dóue stări psihice afini, amendóue producte ale poftei ajunsé la dominatiune. Dara desí sunt afini și sémena multu la olalta, deórace ambele restringu liber'a determinatiune a omului și asiá-dícundu innadusiescu conscirea-i, ast'a înse la efectu e lucru numai momentanu, precandu la pasiune e de tiéisiu. Altmintre ambele se potu numi, cumu și sunt aievea, unu soiu de orbia sufletésca, afectulu suprimendu preste totu judecat'a și activitatea ratiunei, éra pasiunea suprimendu vócea ratiunei prin irecusabil'a pornire a patimeloru în anumite directiuni unilaterali;¹⁾ care orbia la afectu e, cá se graim asiá, óresí-cumu unu morbu acutu, éra la pasiune morbu cronicu. Diferescu mai departe afectulu și pasiunea cu privire la numit'a orbia în acelu respectu, cá precandu omulu pasiunatu se aréta orbu fația de ori-ce lucru ce cade afara de cerculu și sfer'a pasiunei sale, fația înse de cele, ce se cuprîndu înleintrulu acelu cercu, documenta fôrte mare agerime și prevedere intru alegerea midiolóceloru ducutórie la scopu, ce'a ce despre omulu afectosu nu potemu afirmá.

(Va urmá.)

Dr. GREGORIU SILASÍ.



Unu Don Juan.

— Novela. —

(Urmare si fine.)

VI.

Tiurlóea este o móra destulu de pitorésca situata dincolo de satulu Banés'a. Robile ei sunt mênate de apa care se scurge dintr'unu lacu învecinatu.

Mór'a e totu-deodata și cárcîma. Sub unu umbrariu rusticu, patru pari batuti în paméntu supórta nisce scânduri; acést'a este més'a. Lavitiile sunt construite în acel'asi stilu. La dorintia, tí-se scotu imediatu pesci víi din lacu și tí-se prepara intr'unu tîmpu fôrte scurtu o minunata ciorba cu borsiu și pesce friptu pe carbuni, pe care le adapi cu unu vinu curatu românescu cá m aspru, dar' gustosu. În acel'asi tîmpu nisce lautari de tíera te servescu cu repertoriulu loru cá m restrinsu.

Nu departe de móra și cárcîma se întinde padurea.

Pe tîmpu frumosu, mai alesu primavér'a, vinu aci multi Bucuresceni, carii iubîndu contrastele, parasescu trotoarele capitalei, birturile și cafenelele lucsóse, pentru a se bucurá cátev'a cé-suri de aerulu parfumatu alu padurei, pentru a mánca din strachini de paméntu cu línguri de lemnu și a bea vinu din ulcióre. Este unu sentimentu aparte, care nu e lipsitu de multu farmecu, se te poti bucurá de simplicitatea rustica, ba chiar' primitiva, asiá dícundu la portile capitalei.

De multe ori óspetii se îndémna atátu de bine unii pe altii, încátu pléca de aci nóptea târdíu și intr'o stare mai multu ori mai puțin... vesela.

Alecu se aflá aci cu martorii sei înainte de nóue óre. Bietulu baiatu dormise prostu de totu și acum sémntiá mare sfêrsiéla la stomachu. Palidu cá unu mortu și cu figur'a melancolica a lui Don Quijote dela Mancha, elu nu prea inspirá mare incredere. Pe drumu, de diece ori í-i venise pe buze cuvéntulu de „impacare," dar' nu cutezase se-lu pronuncia de frica se nu se faca de rîsu.

Costica cerú cáte o tíuica și unu covrigu.

Alecu desiértá paharulu cá unu automatu, dar' caldur'a binefacatóre ce í-se coborí de-odata în stomachu 'lu mai inviorá nitielu.

— „Nu mai vine Mustacescu," dîsè elu, „a-si vrea se terminamu odata.“

Oficíeriulu se uitá la orologiu.

— „Inca nu suntu nóue óre," observá elu. „De altcumu o se aveti tîmpu destulu cá se ve omoríti.“

Alecu se înfiorá. „Cum?„ se gândiá elu, „se moriu acum, în flórea vêrstei, cându natur'a e atátu de vesela, cându paserile cánta atátu de armoniosu, cându totulu suride plinu de bucurie și de sperantia, atunci eu se dîcu adio acestei frumóse lumí? Nu, mai bine me voiu impacá. Va fi póte

¹⁾ I. Popescu *Psychologia empirica*, edit. II. Sibiu 1887, pag. 304.

unu momentu de umilire, dar' viéti'a nu merita ea atât'a sacrificiu?"

— „Éta si Mustacescu cu ai sei," dîsè Lanciovici.

Mustacescu, presentându tóte aparintiele sângelui rece si ale liniscei sufletesci, abiá nitielu mai seriosu decâtu alta-data, sarí josu din trasura impreuna cu marturii sei si vení spre Mofturescu.

Toti se salutara.

Alecu erá se deschida gur'a, pentru a propune, cá ce'a ce s'a întemplat se remâna uitatu, cându o privelesce neasceptata 'lu pironí pe locu si-lu lasà cu gur'a cascata.

Principes'a Sîepcicof intr'unu costumu de amazóna, care o priúdea de minune, treceá calare in trapulu unui escelentu calu englezescu. Unu fetioru o insoáí la câti-vá pasi mai inapoi.

Costica însusi fú surprinsu si cá in incurcatu de acésta infaçisare, ba chiar' principes'a avú unu gestu de mirare, dar' 'si continuá drumulu respundiéndu cu amabilitate la salutarea respectuósa a tineriloru.

Vederea principesei schimbà cu totul cursulu ideiloru lui Alecu. Tóta furi'a î-i umplú din nou sufletulu si-i infierbentà sângele.

— „E timpul, Domniloru, se terminamu," dîsè elu cu o energie, care surprinsu pe toti cei de faça.

Erá evidentu, cá eroulu nostru cresceá in consideratiunea amiciloru sei. Curagiulu, fie elu chiar' aparentu cá alu lui Alecu, gasesce totude-a-un'a admiratori.

Toti se indreptara spre padure si profitându de singuratarea ce domniá aci, cá-ci nici mór'a nu umblá, alesera unu locu avantajosu la umbra.

Repedienu mesurà distanti'a, pe cându Costica, la invitarea generala, incarcà armele.

In tîmpulu acest'a Alecu stá cu braçiele incruçisiate pe pieptu — positi'a lui favorita — cu capulu redicatu cu mândrie si cu ochii pierduti in directiunea, in care disparuse principes'a.

Mustacescu se apropiá de elu.

— „Inainte de a ne omori," î-i dîsè seriosu, „te rogu Alecule, se ierti glum'a prósta, ce am făcutu cu d.-t'á; nu credeám cá o se te superi. Primesce totu-de-odata felicitarile mele pentru bun'a infaçisare ce ai la primul d.-t'ale duelu."

Alecu nu se mişcà, par'ca nici nu audíse.

— „E gat'a, Domniloru, alegeti-ve armele!" strigà ofiçieriulu.

Abiá atunci se desceptà Alecu din gânduri, puse mân'a la întemplare pe unulu dintre pistóle, si atunci sîmtí unu fioru rece, cá de mórte, strabaténdu-lu dela capu pâna la petióre.

Totulu erá dar' sfîrsítu!

Repedienu aretà locurile adversariloru.

— „Vizati, Domniloru," comandà Costica. „Voiu bate de trei ori in palme. La a trei'a lovitura descarcati armele. Un'a!... dóue!... trei!"

Dóue puşcaturi resunara la unu micu intervalu.

Alecu cadíu la paméntu. Mustacescu remase in petióre cu pistolulu fumegându in mân'a drépta.

— „Ce insemnéza ast'a?" strigà Lanciovici spariatu adresându-se cátra ofiçieriu. „Ai pusu glóntie in pistóle?"

— „Aş! N'am pusu decâtu érba¹⁾ si nitica hârtia... cá se sune!"

— „Atunci nu mai intielegu ce e," si doctorandulu alergà la Alecu, care stá lungitu la paméntu fâra mişcare si palidu cá unu mortu.

Toti amicii î-i incungiu ráu spariati. Lanciovici pí-ái pulsulu, cautà ran'a.

„E lesínatu," dîsè elu zimbindu. „Detunatur'a neobicínuita i-a facutu reu bietului baiatu. Luncene, fii bunu, du-te la móra si cere nitielu otietu."

Atrasa de sgomotulu detunariloru, principes'a Sîepcicof se întorceá in galopu si se apropiá de grupa. Cu usiorinti'a unei artiste dela circu sarí singura din siea si aruncà frênele in mân'a fetiorului. Ea vení apoi dreptu la Costica, care-si descoperí capulu.

— „Ce s'a întemplatu aci?" dîsè principes'a in rusesce cu vócea ei melodiósa. „V'ati batutu?"

— „Nu eu, d.-na Principesa," respunse Costica rosíndu nitielu. „Suntu numai marturu. Dar' a fostu o gluma; domnulu este numai lesínatu."

— „Asiá? Me spariasemi, cându am audítu detunarele."

Nu mai scfu in ce cantioneta comica, mi se pare in Surugiulu, marele nostru Alexandri istorisesce despre unu Grecu lesínatu, care cându aude vorbindu-se de masline, 'si vine in fire si incepe se-si suga buzele.

Vócea principesei avú acel'asi efectu asupr'a lui Alecu.

Elu se desceptà, deschise ochii, se redicà pe jumetate si vediu pe frumós'a femeia.

O bucurie de nedescrisu se iví pe faça lui.

— „Ah! Rosalindo!" delirà elu. „Angerulu inimei mele! Ai venitu se me vedi muríndu pentru tine? 'Ti multiamescu si te iubescu."

— „Ce díce?" întrebà principes'a care nu sciá românesce.

— „Dómna," respunse Costica incurcatu, „in-tr'adeveru nu sciu déca trebuie se ve spunu."

— „Mi se pare, cá se adreséza cátra mine. Ori ce ar' díce, te autorisezu se mi-o spui."

— „Bietulu baiatu aiuréza, Dómn'a mea. Vederea d.-vóstra i-a zapacitu capulu, ve spune in delirulu seu, cátu ve... iubese."

Femei'a cea mai deseversíta din lume e totu femeia si se sîmte magulita de unu omagiu, veníndu chiar' de josu.

Principes'a suríse si spre mirarea tuturoru intinse lui Alecu frumós'a s'a mâna, din care sco-sese manusi'a de piele de Suedi'a.

Eroulu nostru, totu aiurându, se redicà in genunchi, cuprinse ace'a mâna divína intre améndoue mânile s'ale si o sarutà cu acel'asi respectu, cu care in copilarie sarutáse icón'a Maicei Domnului.

¹⁾ Prafu de puşca.

Principes'a zimbiá mereu. Se sêntiá fericita, cã cu atãtu de puçinu lucru poteã fericí pe unu omu. Apoi se întorse, facù ofiçieriului unu semnu de adio amicalu si-i dîsè totu in rusese:

— „Vino, de-mi spune astadi, cum s'a terminatu.“

In acel'asi tẽmpu incalicã cu ajutoriulu lui Costica si plecã in galopu aruncãndu o ultima privire prietinõsa asupr'a tineriloru, carii o salutara.

Ofiçieriulu se uitã dupa ea, pâna cându o pierdù diu vedere in satu, apoi întorse ochii cãtra Alecu.

Acest'a totu stã in genunchi, zimbindu cã unu idiotu si inchiuãndu-se:

„Acum slobodiesce pe robulu teu, stapãne etc.“

Apoi se scolã in petiõre, se uitã la amicii sei, carii 'lu incungiurãu spariati, si zimbindu le dîsè cu blãndetia:

— „Ati venitu se asistati la nunt'a mea cu Rosalind'a? Ea me iubesece multu, dar'... ce folosu? eu trebue se moriu, onõrea 'mi cere acestu sacrificiu.“

Elu ingalbení si cadíu din nou la pamẽntu Lanciovici se aruncã asupra-i.

— „Lucrulu e mai gravu, decãtu credeãm,“ dîsè elu dupa o pausa, „va trebui se-lu ducu la spitalu.“

Dupa o bóla grea, in care Alecu siovãi multu tẽmpu intre viétia si mórte, in sfêrsitu, multiamita ingrigiriloru lui Lanciovici, se insanatosiã.

Se schimbã cu totulu bietulu baiatu. Deyení seriosu, melancolicu, nu mai voiã se auda de femei, se hotarí chiar' se se retraga la tíera la mosí'a frate-seu, si aci in sãnulu naturei, se-si creeze o nõua viétia.

Preste cãtiv'a ani dela cele istorisite, audii cã s'a insuratu cu o fãta simpla dela tíera si cã traiesce fericitu . . .

Inainte de a plecã la mosia, Alecu intr'unu momentu de slabitiune sufletesca 'mi istorisí aventur'a s'a cu Rosalind'a si, cã conclusiune, adaogã: „Vedi, cãtu de nebunu am fostu? Fã ce vréi cu povestirea mea, am pecatuitu destulu, a-si meritã spre pedépsa, se fiu pusu si la . . . gazeta.“

Fia voi'a t'a, bunule Alecu.

Iosif Popescu.



Eu amu visatu . . .

Eu amu visatu copila,
Cã tu ai fostu moritu . . .
O! ce dorere-adãnca
In inim'am sêmítitu.

Prea tristu in zori de dñua
Mi-am dñsu oftãndu usioru:
— Dar' totusi nu se póte,
Cã-ci àngerii nu moru!

I. T.



Judetiulu.

— Romanu istoricu. —

(Urmare.)

Cortulu Domnitoriului, care erã totu-odata comandantu supremu alu acestei óste, erã asediatu in mijloculu taberei si se destingeã de celelalte, nu numai prin marime ci s. prin frumseti'a s'a.

Bathori mesurã cu pasi nelin sciti àngustulu spatiu ce-i stateã la dispositiune in cortulu seu.

Asceptã pe judetiulu Brasiovului Michailu Weiss, pe care-lu chiasmase aici in tabera cã se-i spuna, cã dupa o lunga chibzuãla cu capitani sei hotarise a tiènè aici pieptu Vlahiloru si cã spre acestu scopu erã datoru sei trimita indata tóte trupele ce aveã la dis ositiune in urbea Brasiovu.

Dupa socoté'la s'a, Weiss ar' fi trebuitu se fi venitu dejã. Intãrdiãrea judetiului nu erã semnu bunu.

I-i erã téma lui Bathori, cã si lui i va veni din partea Sasiloru acel'asi respunsu pe care 'lu primise Moise Secuulu, adeca unu brutalu refusu.

Zadarnica i-ar' fi fostu, in asemenea casu, isbẽnda ce elocinti'a s'a repurtase acum asupr'a capitaniloru sei, care dintru àntãiu nu voise se scie nimicu despre o abatere dela prim'a dispositiune, dupa care n'aveã se se bata cu Romãni in tíer'a loru si care se invoisera apoi dupa o cuvẽntare staruitõre a lui Bathori, se primésca aici la Predealu batali'a ce le-ar' oferí Sierbauu Voda.

Dar' capitani pusesera o singara, o esentiala conditiune.

Acãsta conditiune erã cooperarea Brasioveniloru.

Bathori asceptã cu nerabdare crescũda so-sirea lui Michailu Weiss

De-odata se facù unu sgomotu straniu dinaintea cortului seu.

Santinel'a nu voiã se deã intrare la nisce persõne, care staruiau se fia duse inaintea lui Bathori.

„Domnitoriulu este ocupatu cu alte grigi, n'are vreme pentru femei,“ dñcea santinel'a.

„Lasa-ne se intramu pe raspunderea nõstra,“ i replicã o vóce, vei vedé, cã Vod'a va fi multiamitu de prad'a ce-i aducemu.“

Bathori, care andise acestu dialogu, mersese la intrarea cortului si desfacũdu pẽnz'a strigã:

„Ce este?“

Santinel'a respunse indata:

„Doi dintre ostasii Mariei t'ale, ceru se le permitu a intrã cu o fãta prinsa de ei la Maria-T'a.“

„Lasa-i se intre,“ respunse Bathori si se retrase in interiorulu cortului asceptãndu acolo cu óre-care interesu desnodarea acestui intermezu, care i aduceã puçina variatiune in preocuparile s'ale si inca o variatiune placuta.

Jãnos, Dénes si Laczi cu Rucsandr'a in mijloculu loru, cã-ci ei erã, intrara.

Rucsandr'a erã palida dar' reculésa. Palõrea i dadeã unu farmecu ademitoriu.



In natur'a libera.

Faça lui Bathori se însenină la vederea acestei fiintia atât de frumoasă.

„Ce vreti?“ întrebă Vod'a pe cei trei Unguri, că se scape cât mai curând de prezența lor.

Laczi, pe semne mai inimos decât cei-lalți, ori fiindu-că si-atribuia ste-si unu merit mai mare la această afacere, că-ci după-cum scimu, elu puse pe Rucsandr'a pe sieu'a calului seu si o aduse cu sine, Laczi dăcemu, luă cuvântul si respuse:

„Se traiesci Mari'a-t'a. Gasindu pe această făta într'unu schitu, unde ne abatusemu, că se facemu o mica rechisițiune, amu întrebatu-o că cine este . . .“

Laczi nu potu se-si termine cuvântarea s'a, că-ci in acelu momentu se auzi santinel'a de-afara strigându:

„Cine-i acolo?“

„Judetiulu Brasiovului, Michailu Weiss,“ respuse o voce.

„Intra, poftimu de intra!“ cu aceste cuvinte Bathori Voda, uitându de totu ce eră impregiurulu seu, merse spre esirea cortului întâmpinându ast'feliu pe Weiss.

Acest'a nu eră pușinu uimitu de a gasi in cortulu Domnitoriului si alu comandantului supremu o făta, si inca ce făta!

O fiintia la a cărei vedre resămți in inim'a s'a impetrita o mișcare, pe care o cunoscuse numai in tineretiile s'ale, cându cetia epistolele Agnitei Kemeli, pe care mai pe urma o luase de soția, cu tôte că fisiculu ei nu corespondeă nicidecum cu inchipuirea ce-si făcuse despre dên's'a. Acum pareă că in persón'a Rucsandrei vede intrupatu dinaintea s'a idealulu tineretiloru s'ale. Weiss atât eră de impresionatu încâtu de-abiă fù in stare a-si esprimă omagiile s'ale dinaintea Domnitoriului seu.

Bathori observă incurcal'a lui si întielesă că eră causata de prezența fetei, deci se decise a lamuri indata această cestiune asupr'a cărei'a nu eră orientatu inca nici elu insusi.

„Nu-ti poti explică jupâne judetie,“ începù deci Bathori, „prezența unei fiintie femeiesci in cortulu meu, pe tîmpulu cându trebuia se te asceptu pe D.-t'a.“

„In adeveru Mari'a-t'a,“ dîsè Weiss, aruncându inca o cautatura de focu asupr'a Rucsandrei, „nu sciu ce se fia.“

„Éta,“ 'lu intrerupse Bathori, „acesti trei ostasi mi-a adusu-o că o prada ce a făcutu-o in unu schitu din Valachi'a. Nici eu insumi nu sciu cine este, si ce se facu cu ea. Cine esci fa?“

Rucsandr'a desti nu întielesese întrebarea, că-ci nu scia unguresce, totusi se sêmți blesata de tonulu pușinu delicatu cu care i vorbise Bathori.

Se retrase uimita si nu dîsè nimicu.

Din ochii lui Weiss o sagéta de ura sburá spre Bathori, care privia pe făta zimbindu.

„Mari'a-s'a întreba, că cine esci?“ indrasni Laczi a se amestecá si elu in vorba.

„Ti-am spus, — spune-i-o tu!“ replică Rucsandr'a pe scurtu.

„Ce dîce?“ întrebă Bathori, care descoperia din ce in ce totu mai multu farmecu in așa fetei.

„Am indemnatu o se-ti spuna numele, Mari'a-t'a! Ea inse 'mi dîsè că-lu sciu si prin urmare se ti-lu rostescu eu!“

„Ei bine . . .“ făcù Bathori zimbindu mereu.

„Este fiic'a lui Sierbanu-Voda.“

„Fiic'a lui Sierbanu-Voda,“ esclamá Bathori plinu de mirare si cu multu interesu.

Câteși trei ostasi unguri detera afirmativu din capu, ér' preste așa lui Weiss sburase unu noru negru la această descoperire.

„Deca este fiic'a lui Sierbanu-Voda,“ reîncepù Bathori după o mica facere, „trebuie se avemu mare grigie de ea, că de unu odoru scumpu si plapându. Se se golésca cortulu celu mai apropiatu de lînga cortulu meu si se se asiedie fét'a acolo. Plecati!“

Ostasii esira cu fét'a, care aveá tîenut'a unei regine, ér' nici-decum a unei sermane priusoniera.

Michailu Weiss, aprigulu judetiu alu Brasiovului, 'si pierduse cumpetulu si proverbial'a circumspectiune asiá de multu, încâtu eră aprópe gat'a se întrevie in favorulu Rucsandrei, dar' se stapêni la tîmpu si ast'feliu Bathori nu află nimicu despre viforosulu interesu, ce Rucsandr'a insuflase napraznicu acestui barbatu maturu si cu reputatiunea de omu întieptu.

După-ce remasera singuri, Bathori se adresă către Weiss dîcându-i:

„Ei bine întiepte sositu-ai in fine, credeám că nu mai vti.“

„Drumurile suntu rele, Mari'a-t'a,“ replică Sasulu, „si-apoi sutasii Brasiovului dintru ântâiu nici nu pré eráu dispusi a me lasá se trecu graniti'a.“

„Asiá!“ esclamá Bathori a cărei așa se posomoríse, „nu voiáu se te lase a fi ascultatoriu de porunc'a Domnitoriului tiei.“

„Si-am fostu silitu se-i adunu de dóue, trei ori la sfatu,“ continuă Weiss neluându in séma observarea Domnitoriului.

„Asiá-dara sturintiei Domniei-t'ale, pré întiepte am se multiamescu că ai potutu veni,“ observă Bathori silindu-se a fi afabilu.

„Am venitu se întrebu de poruncile Mariei-t'ale,“ replică Sasulu circumspectu.

„Pentru-că se întielegi vointi'a mea, va fi de lipsa se mergemu prin tabera, si se facemu o mica reeunóscere a terenului si a positiunei ce am ocupatu.“

„Suntu gat'a a te urmá, Mari'a-t'a,“ respuse Weiss cu óre-care veselie secreta, că-ci ast'feliu i-se presentá posibilitatea de a revedé pe fiic'a lui Sierbanu-Voda.

Bathori esí cu Weiss, pe care-lu conduse prin tabera si căruia i aretá si-i explică tôte avanta-giele positiuniloru ocupate.

Weiss 'lu ascultá numai cu jumetate urechi'a, că-ci vedíuse si recunoscuse dinaintea cortului din stânga cortului domnescu, pe ostasii secui, cari adusesera pe Rucsandr'a, si de cându i vedíuse, ochii sei căutáu mereu într'acolo, cu sperantia de

a zarî pe ace'a, care în modu atâtu de nemijlocitu i rapise tôte sêmfrile.

„Vedi iubite întiepte,“ i dîsè Bathori dupa ce-i esplicase însemnatatea fie-cârui punctu,“ că ar' fi unu mare pecatu, déca nu m'asiu folosî de acestu bunu privilegiu pentru a sdrobi si a nimici pe detestatulu Sierbanu. Atâtu suntu de petrunsu de idei'a, că n'ar' scapâ încâtu n'asiu pregetá nici o clipéla macaru de a-lu acceptá si a-i tiéné pieptu desí faim'a pretinde, ca ar' veni cu poteri indoite. Dar' capitaniî mei suntu de parere, că pentru a merge siguru de totu, trebuie se atragemu la noi si pe ostasi Brasiovlui.

Weiss din tôte espunerile lui Bathori, în strani'a s'a preocupatiune, întielesese numai atâtu, că Domnitoriulu Ardélului este avisatu la ajutoriulu seu.

Acésta descoperire redete Sasului increderea în sine. Că-ci tare 'lu descuragiá sêmtiulu elementariu, de care sufletulu seu fusese cuprinsu la vederea Rucsandrei si care de atunci mersese crescîndu, ast'feliu încâtu sasulu nostru devenise prad'a unei cumplite descuragiari din care 'lu scóse de-odata dîs'a descoperire.

„Brasiovlui în momentulu de façia nu dispune de multi ostasi,“ respunse elu, „dara...“

„Sciám că aveti cá la vre-o diece mîi de resboinici!“ 'lu intrerupse Bathori cu vioitiune.

„Resboinici,“ repetá judetiulu si lucirea mai intensiva a ochiloru sei aretá că 'si regasis cumpeptulu pierdutu si ca spiritulu seu croise dejá planulu, ce aveá se-lu conduca la tielulu pe care cu puçinu mai naiate 'lu crediuse neabordabilu.

„Da, resboinici, am dîsu,“ esclamá Bathori cu nerabdare.

„Toti burghezii liberi ai Brasiovlui suntu resboinici,“ reluá Weiss, „dar' pentru cá se fia ostasi trebuie mai ántâtu adunati...“

„Ce'a ce nu se póte face în o dî, dóne, ast'a voiesci se dîci?“ adause Bathori din ce în ce totu mai iritatu.

„Ce'a ce nu se póte face fara cause legitime,“ replicá Weiss indrasnetiu.

„Fára cauza legitima?“ întrebá Domnitoriulu cu ochi scánteitori si cu dintii încleştati, „de cându nisce burghezi au dreptulu de a judecá pe Voda alu loru,“ adause elu privindu tiénta în ochii lui Weiss.

„Departé de noi,“ protestá Sasulu, „de a ne arogá vre-unu dreptu pe care nu-lu avemu. Mari'a-t'a poti se faci si se desfaci dupa buna chibzuéla Mariei-t'ale, ér' noi datori sumentu a-ti dá ascultare. Inse, dupa vechile nóstre dreptati, numai atunci ne póte scóte Voda preste hotarele tierei, cându o facemu de voia buna, séu ni se dáu garantii pentru siguranti'a orasiului nostru.“

„Cu alte cuvinte nu veti veni de voia buna,“ observá Bathori muşcându-si buzele.

„Nu credu Mari'a-t'a, că-ci Brasiovlui nu este amenintiatu,“ replicá Weiss liniscitu, „si n'are nici unu zoru a se espune, fára garantii bune,

urgiei unui duşmanu, care la cele din urma póte fi isbënditoriu.“

„Dar' apoi ce garantii cereti?“ întrebá Bathori restitu.

„Garantii, că orasiulu nostru va fi feritu în ori-ce casu de arm'a si de foculu duşmanului,“ respunse judetiulu.

„Ei bine, pe onórea mea de Domnitoriulu, ve fagaduescu că mai bine voiu mori decâtu se îngaduescu asemenea lucru,“ dîsè Bathori cu focu.

„Onórea Mariei-t'ale este unu scumpu, unu pretiosu odoru si tocmai de ace'a n'ai trebui s'o angagiezi la unu lucru, care nu atérna numai dela vointi'a Mariei-t'ale,“ observá Weiss serbatoresce.

„Ce feliu,“ strigá Bathori, „indrasnesci a te indoi de mine?“

„Nu de Mari'a-t'a me indoiescu ci de sortile luptei,“ reflectá Sasulu.

„Ce garantia se-ti dáu, déca nu te multiamesci cu vorb'a mea de Voda,“ esclamá Bathori plinu de ciuda. „Dî mai bine că sunteti nisce fricosi, că acésta garantia nu este decâtu unu vilu pretextu, cá se scapati, sciindu bine, că nu-su în stare a ve multiami în acésta privintia.“

„Iertare, Mari'a-t'a!“ dîsè Weiss pânditoriulu si vorbindu raru cá-si-cându ar' fi resémfítu, órecare gena intru rostirea cuvinteloru urmatóre, „déca voiesci, poti pré bine se ne asigurezi în contr'a urgiei lui Sierbanu Voda...“

„Cum, în ce chipu?“ 'lu intrerupse Bathori cu vioitiune!

„Dându-ne în pastrare,“ dîsè Weiss incetu si cu o mica vibratiune în vócea s'a, „pe fic'a lui.“

„Vóue pe fic'a lui Sierbanu?“ repetá Bathori.

„Da, că-ci presentia ei în orasiulu nostru ar' fi cea mai buna sperantia, că Sierbanu invigatoriulu va trebui se ne crutie,“ observá Weiss.

„Fia!“ esclamá Bathori dupa o tacere mai îndelungata în care se chibzuise în sine. „Dar',“ adause elu, „déca voiu învinge eu si speru dela Domnedieu, că asiá se va face, datori veti fi se mi-o dati inapoi.“

„Lucru firescu, Mari'a-t'a,“ dîsè Weiss, ér' zimbetulu malitosu ce-i contorsioná puçinu coltiurile gurei, nu prevestiá nici-decum victori'a acceptata de Bathori.

„Poti s'o iái dara si s'o duci cu d.-t'a,“ dispuse Domnitoriulu. „Máne, multu poimáne vei veni cu deice mîi de ostasi pâna aici, ér' déca cumv'a vomu fi siliti a ne retrage pâna se nu ne sosesci cu ajutoriulu, 'ti voiu trimite stafete, care te voru informá despre vointi'a mea!“

„Déca vei îngadui Mari'a-t'a me voiu întórce numai decâtu la Brasiovu, dar' singuru, că-ci la noi tôte mergu cu buna regula,“ respunse Weiss. „Trebuie mai ántâtu se me întielegu cu sutasii, apoi voiu veni dupa Domniti'a si o voiu duce eu singuru la Brasiovu. Intr'ace'a resboinicii orasiului se voru pregatí asiá încâtu indata dupa asiediarea ficei lui Sierbanu Voda la unu locu siguru în

orasiulu nostru, voi putea sta la poruncile Mariiei-t'ale cu ostasii ceruti."

"Dar' bine jupâne judetie," facu Bathori, "pâna se implinesci toate aceste afurisite de forme, Vlahii pote se-mi reschireze ostenia. Nu poti se grabesci treb'a, se mai tai puçinu din vorb'a multa ce voiti se faceti."

"Nu Mari'a-t'a," replicà Weiss decisu. "Deca asiu intrà acum in Brasiovu cu fet'a lui Sierbanu Voda si decà asiu spune concetationiloru mei cum m'am intielesu cu Mari'a-t'a, s'ar' redicà o fortuna de urgie impotriv'a mea si Brasiovenii chiar' in ciud'a nòstra nu ar' voi se scie de nimicu."

"Bine, bine," 'lu taià Bathori. "Pléca si vina câtu mai degreaba. Fet'a ti-se va predà indata ce o vei cere."

"Êta me ducu. — Dar' inca o rogare mai am Mari'a-t'a," dîsè Weiss.

"Spune-mi ce vrei?"

"Pentru cã se nu-ti mai facu nici o supere cându voi veni dupa fet'a," continuà Weiss cu o emotiune retiènuta, "te rogu a me aretà pazitoriloru ei si a le ordonà facia cu mine se mi-o predeà ori-cându asiu veni s'o iàu."

"Bine, hai se ispravimu indata cu ast'a," si Bathori apucà spre cortulu Rucsandrei.

"Parol'a Mariiei-t'ale o retiènu pentru pre-darea fetei," reluà Weiss pe drumu mergèndu.

"Ce voiesci se dîci cu ast'a?" intrebà Domnitoriulu mereu restitu.

"Voiescu se te rogu, se nu-ti iai sém'a in privint'a fetei si se n'o duci care-cumv'a cu Mari'a-t'a, ci s'o lasi in paz'a de pâna acum, chiar' decà din întèmplare in decursulu acestei nopti vei fi silitu a te retrage, cã-ci eu mâne in zori de di voi veni dupa ea."

"Fia, la dracu, totu precum voiesci," esclamà Vod'a pierdièndu-si rabdarea, "dar' asià se scii, cã decà ai indrasni se nu te tièni de cuvèntu si se nu-mi vii in ajutoriu cu ostasii Brasiovlui, atunci vai si amaru de dîlele t'ale."

Weiss nu respunde nimicu, cã-ci sosisera dinaintea cortului Rucsandrei, unde Bathori dete ordinele necesare.

Judetiulu Brasiovlui, dupa-ce se convinse, cã toate suntu cum le dorise elu, plecà.

"Este inse bine intielesu, cã-mi vei redà pe fiic'a lui Sierbanu indata ce vomu fi batutu pe tata-seu."

"Negresitu," respunde Weiss, in sine inse adause: "porumbiti'a in ghiarele vulturului! Acestu lucru nu va fi nici-odata cu voi'a mea."

Cum ajunse a-casa avu grigia a se convinge, decà o intrare secreta, care de dincolo de murii Brasiovlui conduceà in gradin'a s'a, erà inca practicabila si totu-odata 'si facu multu de lucru in fundulu curtii s'ale.

Nimeni n'a potutu aflà ce a pusu la cale in ace'a sèra.

(Va urmà.)

TEOCHAR ALEXI.



Bunic'a si nepotielulu.

(Urmare.)

IV.

Amu amintitu cã vieti'a bunicei a fostu o munca continua. Pierdièndu-si tota averea in urm'a unui falimentu, si-a alesu o ocupatiune modesta si s'a nisuitu din toate poterile s'ale a-si insusi frumòsele calitati: curatieni'a si economisarea, pre cari — calitati — le-au intaritu din ce in ce etatea.

Si acést'a a fostu unu norocu mare, de òre-ce nepotielulu posedea cu multu mai multe capriçii decãtu cã se pòta fi crutiatoriu, si mintea lui copilarésca nu-i sioptià inca nici-decum „iubirea ordinei.“ Acést'a o documentéza si urmatoriulu casu:

„La diu'a s'a onomastica, Josifu a capetatu unu orologiu de argintu dela unu unchiu alu seu. Acestu orologiu nu potemu dice cã ar' fi fostu tare frumosu, mã nici nu umblà chiar' bine, dar' totusi sunà tic-tacurile s'ale, ce'a ce asià de multu încântà pre Josifu, încãtu in òrele s'ale libere, cea mai placuta ocupatiune a s'a erà se deschida coperisiulu din dosulu orologiulu si se privésca încèntinuu rotilele celea mișcatòre. Dar' acestoru rotitutie nu le prea placeà admirarea nepotielului; nu, mai alesu atunci, cându prelânga admirare nepotielulu le mai si atingeà cu degetulu, ce'a ce Josifu faceà fòrte adese-ori. Adi esaminà un'a, mâne alt'a, pâna ce in urma — lucru naturalu — rotitutiile au refusatù invèrtirea si orologiulu a statu. Josifu a desperatu. A inceputu a-lu scuturà, a-lu invèrti, dar' toate eràu inzadaru. Ce se faca? Cum se diréga orologiulu? Acést'a erà intrebarea cea mare. Atunci i-a venitu in minte, cã fiindu elu odata morbosu, l'au asiediatu in patu si mediculu se indatinà a dice bunicei s'ale: „Deca va odichni liniscitu si va stà in caldura nu-i va fi nimicu!“ Asià-dara a cautatu sub unu armariu (sicriu) unu papucu vechiu captusitu, pe care bunica-s'a nu-lu mai folosià, a asiediatu cu multa ingrigire in elu orologiulu, dîcându intru sene: „Se va vindecà desigurù decà odichnesce in acestu locu caldu.“

Dupa o septemàna a luatù inainte papuculu, a privitu orologiulu cu atentiune, si-apoi la tienutu la urechia, — nici o indreptare, nici unu sgomotu. Josifu inse nici acum n'a bagatu de sèma, cã e fòrte gresitu rationamentulu seu, elu si acum mai credeà, cã orologiulu ast'felu ingrigitu se va vindecà. — In sfèrsitu a trebuitu se destainuésca bunicei totulu, care apoi a si diresu orologiulu, dar' totu-odata s'a dechiaratu serbatoresce, cã pâna ce nu va fi mai intieleptu, nu 'lu va mai dà pe mân'a lui.

Dar' Josifu totu nu s'a intieleptitu. Aprins'a lui fantasia 'lu duceà mereu in ispita si-i sioptià multe gânduri extraordinarie.

Celu mai bunu prietinu ce aveà in institutu erà fiulu unui capitanu de husari. In o joi, care erà di libera pentru scolari, prietinelulu lui Josifu a povestitu in present'a aloru trei colegi ai sei, câtu de curiosi suntu pantalonii de calaritu a

husariloru; de amândouă laturile sunt sfêrticati si-apoi imbumbati cu o multime de bumbi. Acésta istoria intru atât'a a placutu lui Josifu, încâtu in mediuloculu chiuitoriloru de bucurie ale soçiloru sei a strigatu:

Ce lucru desfatatoriu ar' fi, déca si noi ne-amu sfêrtică pantalonii si-apoi ne-amu imbumbá cu nasturi!

— Asiá e! Asiá e! Incepe numai! strigara cei-alalti.

— Eu cercu numai dati-mi unu cutítu!

Intru atât'a copii totu-de-a-un'a se afa unulu, c re se aiba si cutítu. Josifu s'a apucatu de lucru si a inceputu se-si descóse pantalonii. Intru atât'a s'a confundatu in lucrulu seu, intru atât'a l'a entusiasmatu placerea pretiniloru esprima prin strigari de bucuria, încâtu nici cá i-a mai trecutu prin minte, cá de unde va luá bumbi, séu cá pantalonii descusuti de susu pâna josu, cine-i va cóse éراس cum au fostu. — Abiá a taiatu celu din urma firu de atia, cându servitoriulu institutului a intratu la densusu si i-a dísu:

Domnulu Josifu e rogatu a merge in salonulu de acceptare. Bunic'a d.-s'ale e aici! . . .

Ce lovitura de trasnetu! — Parintii totu-de-a-un'a se presenta in tēmpuri asiá de ne-acomodate!

Ce se faca acum? Numai ce nu póte se se presente inaintea bunicei s'ale in ast'feliu de pantaloni descusuti, a càroru pârti cá atâtea stindarde fluturá in aeru la fie-care pasiu. Spre norocirea s'a elu érá unu copilu care se sciá aflá in ori-ce impregiurari.

— Amiciloru! — strigá elu soçiloru sei, — indata se diregemu ce am stricatu! Aduceți încóce naframele vóstre de busunariu si dela gútu. Am se-mi legu cu ele pantalonii si de me va întrebá bunic'a cá de ce sum legatu ast'feliu, i voiu respunde cá totulú e „una jocarie.“

Si pre cum a dísu asiá a si făcutu. — Cu pantalonii legati preste totu cu naframe de-a colegiloru sei, s'a prezentatu bunicei s'ale in salonulu de acceptare, in firm'a sperantia, cá bunica s'a nu va observá nimic'a.

— Indurá-te Dómne! Ce-i cu tine?!

— Nimic'a bunica, ast'a e numai o jocarie!

— Ce feliu de jocarie?

— „Joculu naframiloru“ bunica; oh! si nu-ti poti inchipui ce frumosu si petrecatoriu e joculu acest'a.

Dar' amagirea acést'a nu a potutu tiéné multu si bunic'a numai decátu a gâcitu totu lucrulu.

— Se póte — dísè bunic'a rece, — dar' pentru ace'a mergi si-ti iá pantaloni, cá-ci asiá nu poti remâné. Mâne ti-voiu luá pantaloni noi in loculu acestor'a, — in loculu celoru rei.

Liniscea bunicei a facutu pre bietulu Josifu se incremenésca.

— Chiar' bine, — continuá totu cu recéla bunic'a, — cá mi-am economisatu si eu, serac'a de mine, nesce bani pentru o haina de érna; acesti'a dóra 'ti voru ajunge tfe pentru o parechia de pantalonu.

— Si . . . — dísè copilulu ing'albinindu — hain'a t'a?! . . .

— Me voiu lipsi de ea.

— Dar' te vei reci . . .

— Cine ce are? déca nu potu face altu-mentrea!

— Si déca te vei imbolnavi?

— Nu voiu fi eu caus'a!

— Nu, ci eu! strigá copilulu desperatu; si cu acést'a a inceputu a plânge in unu modu asiá de dorerosu, încâtu bunic'a nu l'a potutu contení decátu promitiéndu, cá si lui i va cumperá pantaloni, dar' si ei 'si va cumperá hain'a. — Dupa prândiu bunic'a l'a cerutu din institutu si conducúndu-lu a-casa i-a vorbitu ast'feliu:

— Acum siedi si asculta-me.

Copilulu s'a asiediatu pre scaunu cu cea mai mare seriositate si cu o atentiune incordata a ascultat urmatóarele:

— Miculu meu Josifu! nu preste multu vei implini doi-spre-diece ani, — mâne, poimâne vei deveni barbatu; si e aici tempulu, cându omulu trebuie se vorbésca întieptiesce cu tine. Copilulu meu, suntu erori, cari si din partea avutíloru suntu totu erori, dara, cari in omulu seracu nu-i iertatu se le afi; intre acestea erori celea mai mari suntu: lips'a crutiarei séu cu alte cuvinte: prad'a neprecuegata. Vedi, fâra cá se fimu seraci, stamutare departe de ace'a, cá se ne potemu tiéné avuti; si acoperirea démna si cinstita a lipseloru nóstre, o potu duce in deplinire numai prelânga crutiare, ordine, buna impartire si multa gândire. Crescerea t'a, miculu meu prietinu, 'mi costa fórte multu. Am voítu se fi asiediatu in unu internatu bunu, dar' acestu internatu si intrég'a provisiune, mie 'mi costa pre anu 1500 franci; am voítu cá si tu se fi imbracatu asiá de frumosu cá si colegii tei, se aibi atâtea càrti si invetiatori cá si ei, — dar' tóte acestea, me costáu multa abnegatiune si multu sacrificiu. Bucuros u asiú fi voítu cá se nu-ti descoperu lucruri de acestea tfe, — dar' me vedu silita a-ti spune adeverulu, de óre-ce acest'a 'lu credu uniculu modu ce te-ar' invetiá si pre tine a cunósce valórea baniloru.

Josifu ascultá cu atentiune incordata.

— Ai observatu cum in deminetiele de érna, eu me scolu inca inainte de a veni servitórea in chilia; ai observatu, cá eu ins'a-mi aprindu foculu in cuptoriu; 'ti poti insemná apoi, — cá eu lemnele din launtrulu cuptoriului le acoperu cu cenusia umeda, érá pre celea ce remânu afara, nu le aruncu numai in launtru preste olalta, dupacum s'au indatinatu servitorii, ci le ordinezu ast'feliu, încâtu se póta capetá aeru de desubtu si nu din laturi. Sci tu óre pentru ce le facu eu tóte acestea? Pentru-cá lemnele acoperite cu cenusia tiénu dóue díle in locu de un'a; pentru-cá lemnele asiediate bene, ardu cu multu mai incetu si dáu de dóue ori atât'a caldura câtu celea reu asiediate; in sfêrsitu pentru-cá impartirea buna a aerului ne duce la rezultatulu: cá totu ce'a ce arde — incaldiesce, si totu ce'a ce nu incaldiesce

— nu arde. Si acum 'ti voiu esplicá pentru ce me ingrigiescu ast'feliu de tóte; pentru ce me scolu la etatea mea in tóta deminét'i'a in chilha fàra focu? Pentru-cà prin acést'a crutiu multe lemne, si banii ce nu trebue se-i dáu pe lemnele crutiate i folosescu la cumperarea multoru obiecte placute si folositoare pentru micutiulu meu nepotielu.

Lui Josifu i-ar' fi placutu se plânga.

— Poti vedé din acestea, — continuâ be-trân'a femeia ridiéndu, — cà nu are dreptu proverbiulu ce dice: „Chiar' si nebunulu scie face focu bunu,“ — la nebuni ar' fi trebuitu adause si bunicele

Lui Josifu i-ar' fi placutu se rîda.

— 'Mi arunci câte odata — începù din nou be-trân'a femeia — pentru-cà tu esci fôrte vanu façia de bunica-t'a... — Ce'a ce e fôrte naturalu altumintrea — fiindu-cà câte odata me numesci soçi'a t'a.

— Asiá e, asiá, — tu esci soçi'a mea! —

— E bine, — ai aruncatu câte odata soçiei t'ale, cà nu se chichesce de ajunsu, cà un'a si ace'asi pèlaria o pórta prea multu tîmpu; — dar' acést'a provine de acolo, cà de câte-ori me ducu se 'mi cumperu pèlaria, totu-de-a-un'a 'mi punu întrebarea: „Óre n'ar' fi mai bine, cà in loculu pèlariiei mele, se cumperu miculu meu Josifu o caciula!?“

Pre Josifu l'a costatu multa fortiare cà se nu erumpa in lacrimi.

— Se-ti mai povestescu inca copilulu meu? Câte odata ai auditu dela mine, cà pentru ace'a beau ca'fa mestecata cu cichoria*), cà-mi mai place asiá. Am mintitu cându am dísu acést'a. In tempu de 20 de ani am mâncatu in continu cafea curata de mocca, — si de óre-ce in privint'i'a licairei eu sémènu fôrte multu cu mât'i'a cea mai mica a nóstra — poti crede, cà-mi cadeá tare bene; dar' mocca e cu multu mai scumpa decâtu cichori'a si déca in totu cursulu septemânei asiu bea mocc'a: cum asiu fi óre in stare a pune la disposit'i'a Josifului meu acea mica ojina de dominec'a?

Oh! la acestea cuvinte, Josifu nu si-a mai potutu tièné lacrimile. — Elu a eruptu in unu plânsu desperatu si amar!

(Va urmá.)

(Ernest Legouvé.)

G. Simu.

*) Cichori'a e unu feliu de planta, care la noi se gasesce in stare selbateca. In unele locuri inse se cultivéza in mesura mare. Din radecinele grave ale acestei plânte se preparéza ca'fa de cichóre, — care in sene nu e cafa, ci se folosescu numai prelânga ca'fa de mocca, fiindu mai eftina. — Ca'fa de mocca e fôrte scumpa si numai familiile mai bogate 'si potu permite lucsul de a-o folosi ne-amestecata cu cichóre. Nici o specie de cafa nu are gustu si mirosu placutu cà cea de mocca. Ea consta din grauntie merunte, turtite si petróse, — colórea i-e galbenaluminósa trectatóre in verdía — grauntiele i-suntu intregi si fôrte curate. Din Mocc'a se trasportá prin lume abiá 450.000 chlgr., si si din acestea inca fôrte puçine ajungu pe piatile Europei, ast'feliu încátu ca'fa ce noi o folosimu sub numele de cafa de mocc'a de celea mai de multe-ori nu e din Mocc'a, ci suntu grauntie mai merunte alese din ca'fa de Levant'a si Jav'a. Ca'fa de Mocc'a cea mai buna este ace'a ce se trasportá la noi prin Alexandri'a.

Not'a traducatoriului.

DIVERSE.

Cronica. — Scól'a civila de fete cu internatu a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului românu, in anulu acest'a este benecercetata. Numerulu interneloru trece preste 50, a esterneloru asemenea; si asiá preste totu are preste un'a suta de eleve. — Corpulu didacticu in frunte cu Directorele Josifu Popescu dáu destula garantia cà fetitiile romane voru fi impartasite in acestu institutu in o buna educatiune si instructiune.

Ordinea de casa in internatulu si scól'a romana civila de fete in Sibiu.

a) Intrare neconditionata in tóte localitatile institutului au numai organelu aplicate in institutu.

b) Visitarea institutului se póte permite parintiloru sèu tutoriloru eleveloru, sèu preste totu ori si-càrei persóne onorabile; numai inse in óre, cându elevele nu voru fi conturbate si numai cu scirea directiunei si sub conducerea directorului respective a directórei sèu a unui organu substituitu de dènsii.

Internatulu nu se póte cercetá fàra scirea directórei.

c) A cercetá elevele interne in ori-si-care dí, se póte permite numai parintiloru sèu tutoriloru, cari nu suntu cu locuint'a in Sibiu. — Publiculu din locu se va permite cercetarea eleveloru interne numai in Domineci si serbatori, la órele cându elevele nu suntu ocupate si numai câte odata in septemâna

d) Persónele, cari vinu se cerceteze elevele voru fi conduse de portariulu institutului in sala de convorbire Nr. 16, unde voru acceptá, pâna-cându elev'a sèu elevele numite, cu scirea si permisiunea directórei se voru presentá. Numele cercetatoriloru se introduc intr'o carte, care stá deschisa pre mès'a din sala de convorbiri.

Nu este permisu a aduce cu ocaziunea visiteloru victualii sèu zacharicale pe sém'a eleveloru.

Dupa órele 7 sèr'a nici o persóna straina nu mai are intrare in institutu.

e) Visitarea personalului ajutatoriu asemenea nu este permisá fàra concesiunea directórei.

f) Pentru a poté esecutá cu rigorositate cele prescise in punctele precedente, portalele institutului au se fie in totu-de-a-un'a incuiate, ér' portariulu este responsabilu cà nimenea se nu între fàra scire in edificiuu institutului.

g) Directorulu va publicá stipulatiunile acestei ordini de casa, cari privescu publiculu externu, prin afisiare la locu potrivit.

h) A tri óte victualii sèu bani la mân'a eleveloru se va permite numai cu scirea si invoieirea directiunei. Déca acést'a va face observarea, cà pentru careva dintre eleve ast'feliu de trimeri au efecte stricatióse in privint'i'a educativa sèu san'atara, acelea nu se voru mai admite.

Contele Albin Csáky, comite supremu a Scopusiului si v.-preside a casei magnatiloru, a fostu numitu de ministru alu culteloru si instructiunei publice — in loculu reposatului A. Trefort.

Donatiune. Simeonu Popoviciu fostu notariu comunalu a repausatu in Hunedórá — lasându fondulu „Asociatiunei transilvane p. lit. si cult. pop. rom.“ cinci sute floreni v. a. Eternu-binecuvantata-i fia amintirea! — Cátu de multi imitatori!

Congresulu ordinaru nationalu-besericescu alu metropoliei române gr. or. din Ungari'a si Tran-

silvani'a este convocatu la beseric'a parochiala din cetatea Sibiiu pe 1/13 Octombrie a. c. la 9 ore înainte de améidiadi.

Pentru Academi'a romana a testatu banche-rulu Jacobu Neuchot din Jasi 20.000 de franci.

Pompierii Ministrulu de interne a emisu o ordinatiune, conformu cărei'a in tóte satele, cari suntu din celu puçinu 50 de case trebue se se constituie o reuniune de pompieri, dupa unu statutu anumitu. Fie-care comuna se-si aiba recuisi-tele necesare pentru stinsulu focului, si in comu-nele, in cari nu suntu isvóre de apa, se se sape din partea comunei cu ori si ce pretiu celu puçinu o fântâna.

Inmultirea artilleriei. Ministrulu comunu de resboiu a decisu a-se infintia prelânga regimen-tele de artillerie dislocate in Ungari'a: 4, 5, 6, 7, 12 si 13 inca câte o baterie pentru fie-care. In casu de resboiu se voru intrebuintia aceste baterii prelânga divisiunile de honvedi cu menirea de artillerie teritoriala.

Flotil'a romana se imbogătesce din anu in anu. In anulu acest'a se va imbogăti cu 7 basti-mente: inercușiatoriulu „Elisabet'a“, canonierele „Oltulu“, „Siretulu“ si „Bistriti'a“, torpilorele „Smeulu“, „Naluc'a“ si „Sborulu“. Torpilorele con-struite in Franci'a voru fi inarmate cu torpile au-tomobile si cu tunuri de tiru. Canonierele suntu inarmate cu tunuri revolveru Hotckiss.

Dlu Dr. Corneliu Diaconovich directorulu fô-iei „Romaenische Revue“ a fostu numitu la 9 Sept. a. c. membru corespondent onorariu alu Acade-miei „Stella d' Italia“ in Chiéti.

Dr. Ioanu Hosanu, medicu românû stabilitu in Gräfenberg (Silesi'a), a fostu decoratu de regele României Carolu I. cu ordulu: „Cavaleru alu corónei României“, in considerarea servici-i-loru emiaente, ce i-a prestatu regelui in tîmpu de 4 septemâni, câtu a statu la baile de-acolo.

Femei meseriasie in Anglia. In Angli'a suntu 347 femei, cari se ocupa cu faurari'a si lucra cu ciocanulu; — 9138 femei facu cuie de potcove; — 18,592 se ocupa cu legatulu cartiloru; si 2302 suntu culegătoare in tipografii; — 1180 se ocupa cu pictur'a; — 67 gravéza; — 37,518 suntu in-grigitoare de bolnavi in spitale si 1300 se ocupa cu fotografi'a.

Hymen. — Dlu Jacobu Muresianu, profesoru de mu-sica la gimn. sup. din Blasiu si redactore revistei „Mus'a romana“, si-au celebratu cununia cu domnisiór'a *Mari'a Otil'va Brendusianu* in 4/16 Septembrie in beseric'a catedrala din Blasiu. Dupa cununia a urmatu mésa intinsa si bogata su durat'a cărei'a s'au cetitu preste 50 de telegrame de felicitare sosite la adres'a miriloru. Apoi a urmatu jocu, care a tîenutu pâna de cătra diua, cându tener'a parechia, petrecuta de o parte a rudeniiloru si óspetiloru, au plecatu in cale'oria nuptiala la Români'a. — Cordiale urrari de fericeire tenerii parechie !!!

Necrologu. A repausatu *Ioanu Antonelli* cano-nicu in Blasiu — in etate de 61 ani. Dênsulu pâna ce erá sanetosu a sciutu stá totu-de-a-un'a la inaltîmea misiunei s'ale — atâtu cá profesoru

la gimnasiulu din Blasiu, câtu si mai alesu cá vicariu in Fagarasiu si mai in urma cá si canonicu si directoru gimnasialu in Blasiu. — Fiã-i tierin'a usióra si amentirea eternu-benecuventata!

Notitie. — Isteri'a furculitiei. — Unu profesoru italianu, *Giovani Lumbraso*, a facutu unu studiu micu dar' interesantu despre istori'a fur-culitiei. Lumbraso arata, că in anticitateea clasica furculiti'a nu erá cunoscuta. Elu citéza pe autori, care dáu prescriptiuni ameauntite, cum se se apuce delicata bucatele — cu degetele. Acum vre o mie de ani se ivesce for cheta; si anume in cronic'a venetiana a lui *Damiano* se mentionéza, că fur-culiti'a a fostu introdusa in Veneti'a de o princesa bizantina. Inse inovati'a n'a fostu bine primita de Venetiani. Tîmpu de doi secolu furculiti'a n'a fa-cutu progrese in Itali'a; si mai puçinu norocu a avutu in restulu Europei. In anulu 1360 ea se ivi in Florentia, — dar' Lumbraso se indoiesce că a fostu o furculitia, ci unu feliu de fórfeçi, portate de dame atêrnate de rochie. — In véculu alu XVI-lea se intinse usulu furculitiei in Franci'a, apoi in Germani'a si — lucru ciudatu — in Anglia se ivesce numai in véculu alu XVII-lea.

Oulu de gaina si cocosiulu. Profesorulu Heller din Holstein sub acestu titlu a tîenutu unu dis-cursu in societatea plugariloru. — In acest'a a de-claratu cum parerea latita in poporu, că gainele numai atunci ne produc multe óue, déca intre gaini avem si cocosiu, e de totu ratacita; ma din contra, dupa dênsulu, indata cându óuele nu le folosimu pentru plamada, adeca nu le adu-namu cá din ele se se scóta pui, cocosiu trebue de-laturati. Profesorulu Heller sustiene: că in casulu cându cocosiulu umbra cu gainile, óuele sub acestu tîmpu dobândite se strica mai de graba; de ace'a déca voimu se adunamu óue pentru trebuinti'a casei, cu deosebi pentru de ale pastrá pe érna, cocosiulu trebue inchisu.

Laptele care se intinde. Adese-ori aflamu, că laptele dela vaci se intinde intocm'a cá viulu celu stricatu. Multu tîmpu nu s'a sciutu caus'a de unde provine morbulu acest'a, cu atâtu mai puçinu modulu prin care se se vindece; prin ur-mare parerea toturor'a s'a indreptatu intr'acolo: că vac'a nu e sanetósá, ori constructiunea ei nu e buna. In fine cetimu intr'o fôia din Germani'a, cum morbulu acest'a totu-de-a-un'a numai acolo s'a aretatu, unde vacile s'au hranitu in tóte dílele regulatu cu tîritie socotindu 4—5 funti la dí de unu capu. Unu economu germanu din Elveti'a asiá a descoperitu acest'a, că dela vacile, cari au datu lapte de acest'a, adeca cari au suferitu de acestu morbu, din nutretiu a delaturatu mai ân-tâtiu trifoiulu, dupa ace'a fênulu, apoi pe rîndu tóte soiurile cá 8—10 díle. Cându a detrasu tîritiele, in díu'a a 5-a laptele a incetatu de a se mai intinde, prefacându-se in fluidu subtîre naturalu. De aci urméza, că trebue se tîenemu re-gula si la hranirea vaciloru cu tîritie, adeca se le dâmu numai in proportiune cu celelalte nutretie.

Glume. — **Ce-a mai ramasu.** — Doi inși se preumblău printr'o moșia.

Unulu din ei dîsè celui-alaltu, aretându-i o localitate: — Uite pe aci aveăm eu odata nisce mori de ventu.

— Oh! vedu; morile nu mai suntu acum, dîsè celui-alaltu, dar' vîntulu inca este

Prea incredinta. — O dómna dîceá despre o amica a s'a, cá déca se póte compará cu roz'a, in ce privesce fragedímea, n'ar' poté fi asemenata cu vioréu'a, incátu privesce modestí'a.

— Uite, femeí'a ast'a are atát'a amoru propriu, incátu déca ai lasa-o unu sfertu de óra nymai, fie chiar' cu unu maimutióiu, ea ar' crede, cá se strímba si se schimosesce numai pentru dèns'a.

Actu de identitate. — Tênerulu X., e secretariu la o primarie.

Unu domnu se presinta inaintea lui pentru o afacere.

— Poteti a ve probá identitatea? intrebá X...

— N'am la mine nici o hártia, respunse celu intrebatu.

— N'aveti actulu de casatorie? Nici celu de nascere?

— Nu, domnule secretariu.

— Atunci, dîsè X... aretatí-mi celu puçinu actulu d.-vóstru de decesu! (Estrasulu din matricul'a mortíloru) —

Pentru cene-i mai cu ingrigire. — Unu domnu vine la unu doctoru.

— Doctore, dîsè elu, a-ti ordonatú acum câteva dîle femeíei mele báile de Contrexeville.

— Da, respunse doctorulu, numai unu anotimpu macaru in acésta statiune thermala í-i va face mare bine.

— Vai! doctore, suntu silitu se nu-ti implinescu ordonanti'a d.-t'ale, dar' te rogu se tramiti pe nevést'a mea la Vichy.

— De ce?

— Pentru-cá se potu duce si pe amant'a mea la Vichy, fiindu-cá aceste ape í suntu fórté necesare.

Dela academia. — Savantulu membru insarcinatu cu respunsulu la unu discursu de receptiune alu unui nou alesu, e fórté darnicu in laude.

—... Si intr'adeveru, ilustre colegu, sciinti'a 'ti datoresce cele mai stralucite si ingenióse descoperiri asupr'a putrediciunei tiesaturiloru, unde resida consciinti'a omenésca si asupr'a mestesiugulu de a esploátá cu unu succesu incomparabilu depositele cele mai neplacute ale organismulu umanu. Bine ai venitú dar' intre noi, ilustre colegu!

Ce rogatiune se dica sér'a la culcare? intrebá óre-cene pe unu preotu.

Intrebatulu respunse: — Dî *Tatalu nostru*, si dupa ace'a urmatórea rogatiune: „Dómne pazesce-me de seraculu imbogatítu, de camatariu, de moijiculu spariatu, de tutel'a unni advocatu, de acei care jura pe consciinti'a si onórea loru, si de rud'a celu pismataretiu.“

Responsulu macelariulu. — O cocóna, care se dîceá cá are o inima fórté sémítitóre, intr'o dí dîceá macelariulu seu, cá de ce si-a luatú o meseria asiá de crunta.

— Cum poti, í-i dîceá ea, se aibi crudímea de a omóri acésti sermani mieișiori?

— Dómna, respunse macelariulu uimitu, nu cumv'a 'ti place mai bine se-i mánânci víi?

Cea din urma nebunía. — Óre-cine, dupa-ce a tráitu prea neregulatú, se casatori.

Esíndu din beserica, unde se sevérșise cununi'a, sócr'a lui 'lu luá la o parte si-i dîsè:

— Acum s'a facutu pasulu celu mai importantu si credu, cá de-aci inainte te vei lasá de nebuniele t'ale.

— Negresítu, mama, respunse ténérulu te incredintiezú, cá acést'a a fostu cea din urma.

Invierea lui Lazaru.

In presentí'a unui doctoru

Despre Lazaru se vorbiá,

Cum prin forti'a cea divina

Revenise víet'a s'a.

— Fia, doctorulu respunse,

Faptulu nu e de miratu, —

Se fi muritu de-a mea mâna

Scíu cá n'ar' fi re'nviatu!

S'a sfersitu. Dupa o víetía conjugala abí de doi ani, dómn'a se plânge cátra soçíulu seu:

— Ah, cátu de curundu s'a sfêrsítu iubirea t'a.

— Nu mai curundu decátu zestrea t'a.

Tréb'a gustulu.



— Cautá la Regin'a, ce frumósa-i si ce gustu bunu are.

— O, lasá-o in pace cu gustulu ei, — ce mai gustu e si acel'a, cá in locu de unu ofíçieriu de husari, se-si aléga de barbatu unu bancheriu plesivnu si betránu.

Proprietariu, Redactoru respundietoriu si Editoru: NICOLAE FEKETE-NEGRUTIU.

Gherl'a. Imprimari'a „Auror'a“ p. A. Todoranu 1888.